

אלוהים נוסע ב"לינקולן" (בשבת)

בכל מילחמה. אבל במיוחד של חייל אמריקאי במלחמת וייט נאם — אותה מילחמה ארוכה ואיומה, שהיתה מיבצע של השמדת תע"ם ורעש אדמה מוסרי.

כאשר קראתי את הספר שדרים באנגלית, לפני אפוקליפסה עכשיו ולפני פלאטון. הודעותי. ידעתי משהו על מלחמת וייט נאם, אך רק ספר זה גילה את כל תהומותיה.

עכשיו יצא הספר בעברית (ועברית קצת בעייתית, כי לא תמיד קל למתרגם המעבר של הסלנג של החיילים לשפתו התקנית של המחבר). הוא מועז גם בעברית.

מייקל הר, המחבר, היה כתב צבאי, וכמה מגיבורי הספר התייערי הוזה הם כתבים צבאיים. שמספר מתייחס לשדרים ששלחו חזרה הכתבים הביתה. הוא מנסה להשיב על שאלה שאין לה מענה: מדוע הם עושים זאת? מדוע מחרפים כתבים צבאיים את נפשם? מה מריץ אותם?

שאלתי את עצמי שאלה זו פעמים רבות במהלך מלחמת הלבנון, שלא הגיעה לקרסוליה של זווית וייטנאם. ראיתי כיצד אנשים מסכנים את חייהם שוב ושוב כדי להביא הביתה כמה שורות, כמה תצלומים. הקוראים המשועממים קראו את השורות והסתכלו בתצלומים בשעת ארוחת הבוקר, ועברו לנושאים עסיסיים יותר. הם לא היו מרגישים כלל בחסרונם של השורות והתצלומים.

מה רוחף את הכתבים והצלמים האלה? מה רחף את ענת סר גוסטי ואותי, כשקיפצנו מעמדה לעמדה בקהר החיות שלב ביי רות, כדי להציץ מקרוב בעמדות "המחבלים"?

אולי יצרה הרפתקנות. אולי הרגשת חובה. אולי הרגשת אשמה כלפי החיילים הקרביים, שנשלחו לשם בעל-כורח, ושלא היתה להם (כמעט) ברירה. אולי הצורך של אדם להוכיח לעצמו משהו על עצמו. אולי הצורך הכפייטי להביא את האמת לציבור. על אפיו ועל חמתו, כדי לשנות דברים. אולי מין נרקומניה של סכנה, התמכרות לאדרנאלין. אולי תערוכת של כל אלה. ואולי דברים שונים לגמרי. לך תדע.

ברברה, למען השם

איך מצטרפים לאומה האמריקאית? מקבלים אסירה. משתקעים בארצות הברית. אחרי זמן-מה עובד רים בחינה בשפה האנגלית ובחוקה האמריקאית. נשבעים אמונים. מקבלים אזרחות. זהו.

איך מצטרפים לאומה הבריטית או הצרפתית? כנ"ל, פחות או יותר. מי שחי בצרפת, מחזיק בדרוכון צרפתי ומדבר צרפתי — הוא צרפתי. אם הוא מרגיש עצמו בצרפתי, הרי הוא צרפתי.

איך אדם מצטרף לאומה הישראלית? כאן האזרחות אינה אומרת דבר. לא לפי יהודים ויורדים בעולם, הדרוכון הישראלי אינו אלא תעודת זהות.

הרוב הישראליים הורים אינם מתייחסים אל האדום הערביים כאל ישראליים אמיתיים, חרף הדרוכון שבידיהם. לא כדי להיות לישראלים אמיתיים, על פי אמות המידה המ קובלים כיום בארץ. צריך אדם להתגייס, להתייחד. כמו בוגרים שבט אפריקאי פרימיטיבי, צריכים לעבור טקסי-כניסה — ניתוח גופני, וטבילה במים, וכי יוצא-אלה. אנחנו עדיין קרובים הרבה יותר לשבט אפריקאי קדום מאשר לאומה מודרנית.

טאופר

רק כך אני יכול להסביר לעצמי את הגיור הסנציוני של ירדתי ברברה טאופר. לא שאלתי אותה. אני מרשה לעצמי לנחש. הכרתי את ברברה בראשית שנות ה-60, והיא צעירה יפהפיה, חברתם של סמי מולכו ויורם הראל, הפנטומימאי הישראלי ואמרגנו. מאז ועד לאחרונה, במשך ירדות של קרוב ל-30 שנים, לא הבחנתי אצלה בתחושה דתית שאינה ניתנת לכיבוש. התי-רשמי יותר לשבט אפריקאי קדום יאליסטי האוסטרית. בנעוריה, כעיתונאית צעירה בווינה, הלכה פעם למינור כדי לדווח על החיים בו, וגם אז לא אובחנו אצלה סימנים של דתיות נובטת.

אני מבין את רצונה של ברברה להצטרף לאומה הישראלית ו/או לעם היהודי. היא מחפשת שייכות. היא נמשכה לישראל תמיד. מרבית ירדתי חיים בישראל. בצורה זו או אחרת עסקה בענייני ישראל במרבית שנות חייה. העבר הנאצי של הוריה כוודאי מילא בה את תפקיד מסויים. אם היא רוצה להשתקע כאן, לחיות כאן את חייה, לדבר עברית, לתרום את תרומתה למדינה ולארץ — תבוא עליה הברכה.

אבל מדוע, למען השם, היא צריכה לשם כך לטבול במיקווה? **הם אינם יכולים לרדת**

התנועה לעצירת הירידה, שנראשה עומד סג'השר אברהם (כצלה) כק'עון, הזמינה אותי לפתוח את האסיפה הפומבית הראשונה שלה. הנושא היה "הבושה". ליתר דיוק: חוסר-הבושה. פעם התכנישו ישראלים להורות ככוונתם לרדת מן הארץ. עכשיו הם מכריזים על כך בגאווה.

אמרתני מה שאמרתני, ואחרי דיבריי הפתיחה ביקש את רשותי הדיבור ארכיבל בשם מרדכי בן-חורין, הבונה בארץ ובעולם. המישפטים הראשונים שאמר קצרו מחיאות-כפיים: "יש לי כמה סיבות לכך שאינני יורד מהארץ. הסיבה הראשונה שלי היא הבושה.

"אני מתבייש לפני ירדתי ומכריי, השוככים בכתיהקברות הפזורים בארץ. שנהרגו כדי שתקום ותחיה מדינת-ישראל."

לא במיקרה כל גיבורי הסרט הם אשכנזים טובים, בני ותיקים מת-לאיבי. כשם שהמרד שלהם כסרט מתמצה בשרי-מחאה (המ' שופעים מתרבותה של תנועת-השלום האמריקאית של הימים ההם), כך נכשל לאחר מכן השמאל היוני האשכנזי לאורך כל הדרך, עד שלום עכשיו ועד בכלל, ולא הוליד כוח פוליטי, אשר

היה יכול לשנות את דרך המדינה. בני-טובים אינם עושים מה-פכות. הם יורים ובוכים.

ההברל הקטן

זה היה ערב יפה. ערב מרגש. עשוי כטובי-טעם, במינימום של אמצעים מלאכותיים.

מאות המפקדים הבכירים של מילחמת ששת-הימים התכנסו, יחד עם עמיתיהם דהיום ועוד כל מיני אנשים השייכים לעניין. התרועעו בכניסה, ישבו על הרשא, הקשיבו לשושנה רמארי הא לוחית, לנעמי שמר היחידה-במינה, לאריק לביא הניצחי, ועוד. אולתרו כל מיני מעמרים מלבבים.

היה הכל מצבירוח. נוסטלגיה. אהוות-רעים. געגועים לתום שאבר למדינה ביום השביעי של המלחמה.

חשתי שחסר משהו. דימינתי לעצמי כינוס רומה של ותיקי מילחמה של כל צבא אחר בעולם. ואו תפסתי כמה השוני. אילו נערך כינוס כזה כמוסוקוה או בלונדון, בפאריס או בשיקאגו, היו כל המפקדים האלה עומדים כשכוסיות של בירה (או וודקה, או ויסקי) בידיהם, ובסוף הערב היו כולם שתויים.

וכאן — יובש. יובש גמור. אף לא טיפה אחת. לולא הופיע שימחה הולצברג, אביהפצועים, ובקבוק ענקי של ויסקי בידו, הייתי גם אני נשאר מופרכ לגמרי.

תבוא עליו הברכה.

מבט אל המצולות

"לא, אדוני, אני מצטער מאוד, הוא פשוט יותר מדי פסיכי בשבילי". אחד מאנשי-הכיתה שלו אמר. "כל מה שאתה צריך לעשות זה להסתכל לו בעיניים. שם אתה אתה עושה את הסיפור המזווין"

"בטח, אבל כדאי לך שתעשה את זה מהר", מישוהו אחר אמר, "זאת אומרת, לא כדאי לך שהוא יתפוס אותך שאתה עושה את זה."

אבל רומה שהוא תמיד פוקח עין כדי לתפוס אותך בזה. אני חושב שהוא ישן בעיניים פקוחות, ואני פחדתי ממנו ממילא. המירב שהצלחתי להשיג היה מבט חטוף אחר פנימה, והיה זה מבט אל מצולותיים.

זהו שירטוט של חייל קרבי בכמה שורות. של כל חייל קרבי

בלוז לחופש הגדול: דור ציונגבום וגולדה

בכל שבת אני שומע ברדיו מישפט המקומם אותי. "המיטרה מודיעה כי בחוף... לא נותרו עוד מקומות-חניה". מה פירוש זה חוף, יש אנשים הרוצים להגיע אל החוף, כדי להינפש ביום החופשי היחיד שלהם שבוע, ולנוח מעמלם. בחוף יש מקום למכביר. אייפאשר להגיע אל החוף אלא במכונית פרטית. לא נותר מקום-חניה למכונית פרטית.

לבעיה זו יש פיתרון פשוט לגמרי: תנועת-אוטובוסים. כמה זמן עוד יסבלו אורחי הארץ הזאת אל המצב האבסורדי, המונע מהם להגיע לשפת-הים בשבת בתחבורה ציבורית סדירה? השבתת-האוטובוסים בשבתות גורמת לביזבוז משווע של דלק ומנועים. (תרגיל לחשבון לכיתה ב': כמה נהגימוניות מחללי-שבת יכולים להסיע את אותו מיספר הנוסעים כמו נהגיאוטובוס מחללי-שבת אחר?)

כל זה בגלל פיסת-נייר שעליה חתם הויד בן-גוריון, על דעת עצמו ובלי שום סמכות, בשם כל הרוחות הבאים, שבו יצר את המפלצת ששמה "סטאטוס קוו". אגב, תל-אביבי המודרן בשבת לחיפה (במכונית פרטית) נדהם לראות שם אוטובוסים, המובילים את הנופשים לים. מדוע? מדוע בחיפה, ולא בתל-אביבי? או ככה: בימי הבריטים רצו היהודים כיכיון לתחבורת-אוטובוסים בחיפה, שהיתה עיר מעורבת. האנגלים עמדו על כך שהאוטובוסים יסעו גם באוטובוסות, לא למען האוכלוסיה הערבית. היהודים הסכימו, כי השגת הויכיון היתה הישג לאומי. כאשר פרצה המדינה, לא נותרה בחיפה אלא אוכלוסיה ערבית זעירה. אך הסטאטוס נשאר קוו.

מדוע אין הציבור, הסובל מדי שבת, פועל לחיסול המפלצת? מדוע אינו אומר את דברו ערבי-חזירי? מדוע אינו מתאגרד כדי לארגן שרות-אוטובוסים בשביתות?

מדוע אין שמים קץ לצביעות, המתירה "חילול שבת" במכוניות פרטיות יקרות וכמוניות, אך לא באוטובוסים ווליים? האם אלוהים, כמו ח"כ אברהם שפירא, נוסע בלינקולן?

בני-טובים — לאן?

עשר שנים עסק רנן שור בהכנת סרטו בלוז לחופש הגדול. לא מפני שתיכנן זאת כך, אלא מפני שלא היה לו כסף. היה צורך לקבץ אגורה לאגורה, להתקדם צעד אחר צעד.

לסרט זה רק הועיל. החוויות של 1969 עברו זיקוק ממושך, וכך נולדה עור יצירה קולנועית ישראלית מעולה.

זהו סיפורו של מחזור 1970: המחזור שהתגייס אל תוך מילחמת-ההתשה, ושעבר לאחרימכן את תנולות יום-הכיפורים. זהו סיפורו של המחזור הראשון שהתפכה מן המלחמה. ראשי-תה של התנועה שהולידה ברכות הימים את שלום עכשיו וש גבול.

מלחמת-ההתשה כמעט נשכחה, אך היא היתה תמרור חשוב בהתפתחות הנוער העברי. במי-דה מסוימת, היתה זאת הקדמה למלחמת-הלבנון. זאת היתה ה-מלחמה הראשונה שלא הסתיי-מה בניצחון ישראלי, אלא, לכל היותר, בתיקו. לדעת עור וייצמן ואחרים, הסתיימה בתבוסה.

זאת היתה גם המלחמה ה-ראשונה שעוררה ספקות עמר מים לגבי צידקת דרכו של ה-מימסר ולגבי נחיצות המלחמה עצמה. נפלו בה 260 הרוגים. כמ-עט מדי יום פורסמו תמונות של חללים במיסגרות שחורות, ואיש לא ידע עוד על מה ומדוע.

המלחמת-ההתשה אירעה פרשת נחום גולדמן — נציג הציונות היונית שהוזמן לבקר בקאהיר של גמאל עבר-אל-נאצר, ושנסיעתו נמנעה על-ידי ראשי-הממשלה גולדה מאיר. באותה תקופה נולדה עצומת השמיניסטים — העצומה הראשונה של תלמיד-יטיון, ערב גיוסם, שהעו להטיל ספק בכנות הממ-שלה ובכיבורי-השלום שלה. קמה תנועת ש"ח, היו הפגנות-הש-לום הראשונות מול מישור ראשי-הממשלה.

רק עשר שנים שפרדו בין המחזור שותאר בסירטי אסקימו-לימון ובין המחזור של בלוז — אך בין השניים רובצת תהום. נערי אסקימו-לימון עסקו בשטויות ילדותיות, נערי בלוז עוס-קים גם הם בשטויות, אך גם כאמיתות הגדולות של החיים — טעם החיים, צידקת המלחמה.

מחזור זה, שחונך לאימעט על בירכי העולם הזה (השבועון מוזכר בסרט, כחלק מן הנוף הרוחני), הטיל ספק, אך לא מרד. הוא השמיע שירים פאציפיסטיים. אחד מגיבורי הסרט מתכוון להיות סרבן-מלחמה. אך כסופו של דבר כולם מוגייסטים, אחרים נהרגים, והאחד שאינו מתגייס, מטיבות בריאותיות, מקבא כאחרים.

זהו כישלון של דור, הטעון ניתוח. אילו מרד מחזור 1969, יתכן שלא היינו מגיעים כלל למלחמת יום-הכיפורים. יתכן שספינת-השוטים של גולדה מאיר ומשה ריין היתה נעצרת. יתכן שלא היינו מגיעים לעולם למלחמת-הלבנון.

אבל זה לא קרה. הדרו חתם על עצומה (אחת), שר שיריימחאה, ריסס קירות הולך להתגייס. הוא צחק מגולדה, אך נשמע לפקר דותיה. הסרט מתאר זאת היטב.

יש כסרט שירים מצויניים (של ורוון נשר), המועלים בהצגת בית-ספר נוסח תהילה. שיר מצויני: לא רוצים (מלחמות, כתי-קברות, מצבות, רובים). ועוד שיר מצויני: טוב למות בעד ארצנו. מילים מאת יוסף טורמפלדור. (עזוב. זה נפלט לו במיקרה!)

פארוודיה חריפה, מכאיבה. הטיפוסים אמינים, כליכר אמינים עד כי נדמה כי השחקנים משחקים את עצמם, ולא את אחיהם המבוגרים. (גם הוריהם, אנשי דור מקימיה-המדינה, משכנעים.)

שור